

A Bolyai János Matematikai Társulat, az Eötvös Loránd Fizikai Társulat és a Magyar Tudományos Akadémia a Középiskolai Matematikai és Fizikai Lapok alapításának 100. évfordulója alkalmából 1994. január 29-én a Magyar Tudományos Akadémia dísztermében előadóülést rendezett.

Az előadóülést *Császár Ákos* akadémikus, az MTA Matematika Tudományok Osztálya elnöke, a BJMT tiszteletbeli elnöke nyitotta meg. Beszédében röviden vázolta a 100 éves KöMaL és az ugyancsak 100 éves matematikai versenyek jelentőségét és hatását, valamint személyes találkozását a lappal.

Ezután *Kálmán Attila*, a Magyar Köztársaság Művelődési és Közoktatási Minisztériumának politikai államtitkára köszöntötte a „világ egyik első, legszínvonalasabb, leghuzamosabb ideig működő és a diákságot leginkább aktivizáló” lapot 100. születésnapja alkalmából, és átnyújtotta a *Mádl Ferenc* oktatási miniszter által adományozott jubileumi oklevelet.

A Középiskolai Matematikai és Fizikai Lapok érdekében kifejtett, hosszú ideig tartó, kiemelkedő munkája elismeréseképpen **Arany Katedra** emlékplakettet kapott:

Bakos Tibor,
Fried Ervinné,
Holics László,
Kunfalvi Rezső,
Lukács Ottó,
Soós Paula,
Surányi János.

A Bolyai János Matematikai Társulat és az Eötvös Loránd Fizikai Társulat nevében a társulatok elnökei emléklappal jutalmazták: *Csirmaz László*, *Lugosi Erzsébet*, *Pataki János*, *Reimann István*, *Szőkefalvi-Nagy Ágnes* és *Tusnády Gábor* volt vezető munkatársakat.

Császár Ákos, az előadóülés elnöke megköszönte a jelenlegi szerkesztők lelkiismeretes munkáját, megemlítve *Oláh Vera*, *Gajzágó Éva*, *Hermann Péter*, *Gn "adig Péter* és *Radnai Gyula* nevét.

A kitüntetések átadása után *Dezső Gábor*, a Romániában megjelenő Matematikai Lapok című folyóirat szerkesztőségének munkatársa felolvasta a szerkesztőség üdvözlő levelét.

Az előadóülés *Radnai Gyula*, a fizika tudományok kandidátusa, egyetemi docens, „Visszatekintés a KöMaL és a versenyek 100 évére” című előadásával kezdődött. A száznál is több képpel, közöttük Arany Dánielnek a közelmúltban megtalált híres arcképével illusztrált rendkívül részletes beszámoló nemcsak tényyszerűen szólt a KöMaL-ról, a matematikai és fizikai versenyekről, ezek kapcsolatáról, a versenyek szervezésében közreműködő tanárokról, a lapban és a versenyeken feltűnt tehetséges diákokról, későbbi sorsukról, tanáraikról, hanem sok-sok összehasonlítást, érdekes kapcsolatot, következtetést is levont. Szó esett például arról, hogy

- a volt versenyzők közül kik és hol tevékenykedtek, lettek világhírű tudósok;
- mikor, mely iskolák adták a legtöbb és legtehetségesebb versenyzőt;
- kik voltak azok a tanárok, akik a legtöbb tehetséget fedezték fel;
- kik voltak azok a tanárok, akik a legtöbbet tettek a lapért, a versenyekért, pl. érdekes feladatok kitűzésével is;
- kik nyertek vagy voltak helyezettek több versenyen is;
- mely családokból származott több sikeres versenyző, esetleg több generáción át.

Keviczky László akadémikus, az MTA főtitkára előadásában a mai feladatmegoldókhöz és versenyzőkhöz szólt. Felhívta a figyelmüket, hogy a matematikai módszereknek fontos szerepük van a határterületeken és más tudományágakban is, hogy a megszerzett tudást nem veheti el senki sem tőlünk, még ha nem is értékeli a világ azonnal, és hogy az alkotók azok, akik létrehozzák, elismerik és megtartják az értékeket.

Náray-Szabó Gábor akadémikus, a MTESZ elnöke arról beszélt, hogyan került kapcsolatba a KöMaL-lal és mit kapott a laptól. A lap romantikát és önbecsülést adott, hiszen saját nevét olvasva a lapban a felnőttekhez tudta hasonlítani magát. Megtanította veszíteni, lapról lapra kiderült, hogy adott esetben – korrekt összehasonlítást alkalmazva – vannak, és kik a jobbak, és ezt tudomásul kell venni. A lap megtanította a minőséget elismerni és a teljesítményt tisztelni, hiszen a legjobb megoldások nyilvánosságra kerültek és összehasonlíthatók voltak.

Esterházy Péter író, aki diplomáját az ELTE-n matematikából szerezte, a matematikáról, a tanulásról, a játékról és ezek kapcsolatáról szóló rendkívül érdekes hangulatú, lebilincselő, fordulatos vallomását olvasta fel. (Az írás az 1994. áprilisi szám 149. oldalán olvasható.)

Csörnyei Marianna, a Fazekas Mihály Fővárosi Gyakorló Gimnázium IV. osztályos tanulója és *Katz Sándor*, aki tavaly érettségizett a bonyhádi Petőfi Sándor Gimnáziumban, idén az ELTE TTK elsőéves fizikus hallgatója, – mindketten éveken át a KöMaL legjobb megoldói közé tartoztak, – egy általuk választott matematika, illetve fizika feladat saját megoldását mondták el. (Matematikából a példa az N. 5. volt, ennek egy másik megoldása található mostani számunk 209–210. oldalán, fizikából pedig az FF. 2692. (1993/5.) és az FF. 2739. (1994/2.) „ikerfeladattal” ismerkedtünk meg.)

Az előadóülés délutáni része *Bollobás Béla* professzor (Cambridge University, Anglia) előadásával kezdődött. A KöMaL jelentőségét W. Churchill angol miniszterelnök egyik híres mondásának aktualizált változatával kezdte: „Soha a matematika történetében nem köszönhettek ilyen sokan, ilyen sokat ilyen kis folyóiratnak”.

Kiemelte, hogy a lap egyik fontos feladata a kutatómunkára való felkészítés, hiszen a kutatás is verseny, verseny a társakkal, verseny az idővel. A lap száz éves születésnapját csodának minősítette: amit egy gazdagabb országban, Angliában 25 év alatt nem sikerült megvalósítani, az Magyarországon 100 év óta kitűnően működik. (Bollobás Béla visszaemlékezése az 1994. áprilisi szám 152. oldalán olvasható.)

Agh Attila a Budapesti Közgazdaségtudományi Egyetem tanszékvezető tanára, a más területre „elbitangoltak” nevében ismerte el, hogy a matematikát egy életre való útravalót kapott, a matematika formálta kreatív személyiséggé, a matematikában ismerte meg először az alkotás, majd az elméletalkotás élvezetét, és így jutott el a filozófiához.

Surányi János, a matematika tudományok doktora, nyugalmazott egyetemi tanár, a BJMT tiszteletbeli elnöke kedves történetet elevenített fel, nevezetesen azt, amikor a Kürschák-verseny egy feladatának a helyes megoldását – amire előző nap nem tudott rájönni – éjjel megálmodta. (Surányi János cikke a KöMaL jubileumi (1993/10) számában jelent meg.)

Surányi Péter, az USA-beli Cincinnati University fizika professzora, előadásában az amerikai és a magyar természettudományos oktatást hasonlította össze. Véleménye szerint az Egyesült Államokban csak a posztgraduális képzés mondható jobbnak. Annak, hogy az alsó- és középfokú oktatás Magyarországon jobbnak minősíthető, egyik oka éppen a KöMaL és a versenyek létezése és ezek magas színvonala. Megemlítette, hogy az egyetemi oktatás színvonalán is javítana, ha a ma külföldön élő, világhírű magyar matematikusok Magyarországon is tanítanának. (Az előadás egy részletét az 1993. decemberi szám 162–163. oldalán olvashatják.)

Major Pál nyugalmazott középiskolai tanár családjának a KöMaL-hoz való kötődését mutatta be. Hatvan év alatt három generációból kilencen vettek részt a lap munkájában. Kiemelte, hogy a lap egyik fontos tradíciója, hogy szövegének nagy részét az olvasók (feladatokat megoldók és javaslok) írják. (A visszaemlékezés a jubileumi számban olvasható.)

Nagy Dénes Lajos, a fizika tudományok doktora, a MTA KFKI tudományos osztályvezetője, az 1960. október 22-én alakult Ifjúsági Fizikai Kör munkájáról beszélt. Ennek az volt az egyik döntő célkitűzése, hogy megmutassa a kísérleti fizika fontosságát a fizikai törvények felismerése és megfogalmazása folyamatában, és általában erősítse az induktív gondolkodásmód kialakulását a résztvevőkben.

Révész Pál akadémikus, a Technische Universität Wien tanszékvezető professzora, a magyar csodáról beszélt. Arról, hogyan lehetséges az, hogy Magyarország annyi világhírű matematikust, fizikust adott a világnak. Az okok között Révész Pál (a tehetségen kívül) a KöMaL-tól kapott indítást és a lap által szerzett ismertséget sorolta fel.

Zawadowski Alfréd akadémikus, a BME fizikai Intézetének igazgatója az 1954-ben szerveződött Ifjúsági Matematikai Kör tevékenységére emlékezett. Külön szövegezt Neukomm Gyula akkori felelős szerkesztő segítő tevékenységéről, aki kieszközölte, hogy a versenynyertesek felvételi vizsga nélkül kerülhessenek be az egyetemre.

Az előadóülést *Kiss Dezső* akadémikusnak, az Eötvös Loránd Fizikai Társulat elnökének szavai zárták. Örömmel állapította meg, hogy a KöMaL a tehetségek felfedezésében, az indításban egyedülálló és világraszóló eredményeket ért el.

Külön meg kell említeni, hogy az előadás napján az Akadémia előcsarnokában poszter-kiállítást láthattunk a KöMaL 100. évéről. A gazdag képanyagot *Kántor Sándorné*, a KLTE docense állította össze.

Scharnitzky Viktor